

राज्यातील शासकीय व अशासकीय महाविद्यालयांचे
समूह महाविद्यालयात (Cluster of Colleges)
रुपांतरण/निर्मिती करण्यासाठी विभाग स्तरीय समिती
स्थापन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: संकिर्ण-२०२३/प्र.क्र०२/विशि-३,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक: ०९ जानेवारी, २०२३.

प्रस्तावना-

नाविन्यता, संशोधन आणि विकास यावर आधारित बहुविद्याशाखीय उच्च शिक्षण संस्था स्थापन करण्याची संस्कृती आंतरराष्ट्रीय स्तरावर वेगाने वाढत आहे. भारतात बहुतांश उच्च शिक्षण संस्था ह्या एकल विद्याशाखीय स्वरूपाचे शिक्षण देणाऱ्या असल्याने या शिक्षण संस्थांमध्ये विविध विषय अध्ययन-अध्यापनाची कमतरता भासते, या कारणास्तव एकल विद्याशाखीय शैक्षणिक संस्थांच्या ऐवजी बहुविद्याशाखीय उच्च शैक्षणिक संस्था स्थापने किंवा अनेक उच्च शैक्षणिक संस्थांचा समूह बनवून नाविन्यपूर्ण शिक्षण आणि संशोधनाच्या नव्या संधी उपलब्ध करून भारतीय उच्च शिक्षण प्रणालीस अधिक उंचीवर नेण्याचे उद्दिष्ट राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२० मध्ये प्रामुख्याने ठेवण्यात आले आहे. अशा एकल विद्याशाखीय उच्च शैक्षणिक संस्था आणि बहुविद्याशाखीय संस्थामधील वेगवेगळे शैक्षणिक विभाग एकत्र येऊन परस्पर समन्वयाने विद्यार्थ्यांच्या अध्ययन क्षमतेत वाढ करण्यासाठी तसेच उदयोन्मुख आव्हानांना तोंड देण्यासाठी प्रशिक्षणाचा नाविन्यपूर्ण आंतरविद्याशाखीय अभ्यासक्रम उपलब्ध करू शकतात. विद्यापीठ अनुदान आयोगाने सप्टेंबर, २०२२ मध्ये Guidelines for Transforming Higher Education Institutions into Multi-disciplinary Institutions याबाबत मार्गदर्शक सूचना प्रसिध्द केलेल्या असून परिच्छेद क्र. ०३ मध्ये Cluster of Colleges या योजनेची संकल्पना विस्ताराने मांडलेली आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२० ची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीकोनातून सदर योजना अत्यंत महत्वपूर्ण आहे. राज्यामध्ये ग्रामीण शहरी आणि महानगरीय क्षेत्रात एकल विद्याशाखीय आणि बहुविद्याशाखीय उच्च शैक्षणिक संस्थांची संख्या मोठ्या प्रमाणात आहे. अशा उच्च शैक्षणिक संस्थांचे समूह महाविद्यालयात रुपांतरण/निर्मिती केल्यास या योजनेचा लाभ सर्व संबंधित घटकांना होऊ शकतो यातून राज्याच्या उच्च शिक्षणाच्या विकासाच्या वेगात अधिक भर पडू शकते. याअनुषंगाने विद्यापीठ अनुदान आयोगाची Cluster of Colleges ही योजना

राज्यामध्ये यशस्वीपणे राबविण्याच्या दृष्टीकोनातून विभाग स्तरीय समिती गठीत करणे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यामध्ये ग्रामीण शहरी आणि महानगरीय क्षेत्रात एकल विद्याशाखीय आणि बहुविद्याशाखीय उच्च शैक्षणिक संस्थांची संख्या मोठ्या प्रमाणात आहे. अशा उच्च शैक्षणिक संस्थांचे समूह महाविद्यालयात रुपांतरण/निर्मिती करून Cluster of Colleges या योजनेचा लाभ सर्व संबंधित घटकांना होण्याच्या दृष्टीने विद्यापीठ अनुदान आयोगाची Cluster of Colleges ही योजना राज्यामध्ये यशस्वीपणे राबविण्याच्या दृष्टीकोनातून औरंगाबाद, नागपूर व अमरावती या विभागीय स्तरावर खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे :-

अ.क्र.	समिती सदस्यांचे नाव	पदनाम
१	डॉ. विजय जोशी, वरिष्ठ सल्लागार, राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभिया (रुसा), मुंबई	अध्यक्ष
२	डॉ. संजीव सोनावणे, प्र-कुलगुरु, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे	सदस्य
३	विभागीय सहसंचालक, तंत्र शिक्षण, संबंधित विभाग	सदस्य
४	सर्व संबंधित शासकीय संस्था / महाविद्यालयाचे संचालक / प्राचार्य / अधिष्ठाता	सदस्य
५	विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, औरंगाबाद विभाग / नागपूर विभाग / अमरावती विभाग	सदस्य सचिव

समितीची कार्यकक्षा:-

उपरोक्त समितीची कार्यकक्षा खालील प्रमाणे-

१. शासकीय महाविद्यालये / संस्थांचे प्राप्त प्रस्तावांचा अभ्यास करून उचित शिफारसी करणे.
२. समूह महाविद्यालयाच्या उपलब्ध संसाधने आणि पायाभूत सोई-सुविधांचा इष्टतम परस्पर पुरक वापर करण्यासंदर्भात मार्गदर्शक तत्वे तयार करणे.
३. समूह महाविद्यालयामधील सध्या राबविण्यात येणाऱ्या अभ्यासक्रमाची गरजाभिमुख पुर्नरचना करणे तसेच नवीन अभ्यासक्रमांची निर्मिती करून या अभ्यासक्रमांची महाविद्यालयांतर्गत आदान-प्रदान व्यवस्था तयार करणे.

४. शासकीय महाविद्यालये / संस्थाच्या समूह महाविद्यालय स्थापन करण्याबाबतचा तपशीलवार प्रकल्प अहवाल (DPR) चा अभ्यास करून अशासकीय महाविद्यालये, संस्था यांना समूह महाविद्यालय निर्मितीसाठी मार्गदर्शन करणे.
५. प्रस्तावित समूह महाविद्यालय आणि संलग्नित विद्यापीठे यांच्यामधील विविध बाबीवर निर्माण होणाऱ्या समस्या / प्रश्नाचे निराकरण करणे.
६. अशासकीय महाविद्यालयांचे समूह महाविद्यालयामध्ये रूपांतरण करणे संदर्भात सर्व संबंधित घटक (विद्यार्थी, पालक, प्राचार्य, शिक्षक, संस्थाचालक, शिक्षकेत्तर कर्मचारी, इ.) यांचेशी चर्चा करून येणाऱ्या अडचणी विषयी प्रस्तावित समूह महाविद्यालयांच्या प्राचार्य / संचालक यांना मार्गदर्शन व समुपदेशन करणे.
७. सदर प्रस्ताव विहित मार्गाने प्राप्त झाल्यानंतर प्राप्त प्रस्तावांची छाननी / तपासणी इ. करणे व शासनास प्रस्ताव सादर करणेबाबत रितसर प्रक्रीया पार पाडण्यासाठी संबंधित समूह महाविद्यालयांना मार्गदर्शन व सहकार्य करणे.
८. सदर समिती प्रस्तावित समूह महाविद्यालय, संलग्नित विद्यापीठे आणि शासन यामध्ये दुवा / समन्वय साधण्याचे काम करेल.

सदरहू समितीच्या बैठकीसाठी अध्यक्षीय प्रवास, बैठकीचे मानधन व राहण्याच्या व्यवस्थेसाठी येणारा खर्च हा संबंधित शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या स्वीय प्रपंजी लेख्यामधून भाविण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२३०१०९१७५५०४४४०८ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(अजित बाविस्कर)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,

३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा. मंत्री, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. मा. कुलगुरु, सर्व अकृषि विद्यापीठे,
६. कुलसचिव, सर्व अकृषि विद्यापीठे,
७. संचालक, उच्च शिक्षण/ तंत्रशिक्षण/ कला/ ग्रंथालय
८. सर्व सह संचालक, उच्च शिक्षण,
९. प्रधान सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई,
१०. उप सचिव (विशि), उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय,
मुंबई,
११. निवडनस्ती (विशि-३).